

Saksframlegg – styret i DA

Saksbehandler: Iwar Arnstad	Arkivsaksnr: 19/1150-12	
---------------------------------------	-----------------------------------	--

Saksnr	Utvalg	Type	Dato
	Styret i DA	OR	

Rapport om DAs internasjonale arbeid 2023-2024

Styrerapport

Direktørens sakssammendrag

DAs styre har tidligere behandlet «Mål og handlingsplan for internasjonalt arbeid i DA for 2021-2025». Av planen framgår at styret årlig skal få en redegjørelse for det internasjonale arbeidet som gjøres i DA og i domstolene, og oppsummere den internasjonale utviklingen på domstols-området.

DA er aktiv i en rekke europeiske nettverk og organisasjoner som skal bidra til å utvikle domstoler. DA fungerer også som kontaktpunkt for andre lands domstolråd og domstoladministrasjoner i andre land.

I tillegg bedriver DA eksternt finansiert, rettsoppbyggende arbeid i andre land. Det skjer både gjennom EØS-midlene og gjennom særlig avtale med UD om domstolsreformer på Vest-Balkan. Som nasjonalt organ for domstolene i Norge har DA et ansvar for å bistå ved gjennomføringen av norsk utenrikspolitikk på domstolsområdet. Selv om dette arbeidet primært skal dekke mottakerlandenes behov, gir det også mye tilbake både til ansatte i DA og i domstolene får ny kunnskap og nettverk.

Direktøren viser i saksframlegget også til flere internasjonale evalueringer av rettsstaten og domstolene. Det gjelder

- EUs Rule of Law Index som evaluerer utviklingen i medlemslandene.
- CEPEJ (Europarådet) som evaluerer alle medlemsland. Her vises det til hvordan Norge kommer ut sammenlignet med andre land.
- World Justice Projects Rule of Law Index, som rangerer verdens land ut fra graden av rettssikkerhet.

Saksopplysninger

1.0 Bakgrunn.

I «Mål- og handlingsplan for DAs internasjonale arbeid», behandlet av styret juni 2021, oppsummeres hovedmålene slik:

- DA skal gjennom deltakelse i europeisk domstolssamarbeid innhente – og bidra til – god praksis for uavhengige domstoler, preget av rettsikkerhet og høy tillit.
- DA skal ved ekstern finansiering bidra til rettsoppbyggende arbeid i andre land som en del av norsk utenrikspolitikk. Arbeidet skal bidra til velfungerende, uavhengige domstoler og rettssikkerhet for innbyggerne i de land vi samarbeider med.
- DAs internasjonale virksomhet skal bidra med internasjonale erfaringer inn i arbeidet med strategisk plan. Denne redegjørelsen beskriver det internasjonale arbeidet som har vært utført av DA og domstolene siden forrige styrebehandling september 2022.

1.1. Nordisk samarbeid

Ledelsen i domstoladministrasjonene i de nordiske land møtes årlig. I 2024 ble møtet avholdt 19.-21.8. i Helsingfors. Tema på årets møte var blant annet personalstrukturen i domstolene, kriteriene for fordeling av ressurser til domstolene, og bruk av KI. Det er også fortløpende kontakt mellom avdelinger, seksjoner og team i DA med kollegaer i de nordiske land.

1.2. ENCJ

DA er aktiv i European Network of Councils for the Judiciary (ENCJ). Siden et formelt medlemskap i ENCJ har vært knyttet til blant annet EU-medlemskap, er DA observatør. På generalforsamlingen i Roma juni 2024 deltok Sven Marius Urke og Iwar Arnstad. DA deltar i prosjektet «Independence, Accountability and Quality» som både utarbeider anbefalinger og har en systematisk tilnærming for å kartlegge og forbedre deltakende lands arbeid på området. Metoder er blant annet undersøkelser av hvordan medlemsland oppfyller bestemte kriterier, undersøkelser blant dommere om uavhengighet. I 2024 ble det gjennomført dialogmøter mellom mindre grupper av land for å se hvordan man kan forbedre uavhengighet, ansvarlighet og kvalitet. DA deltok i et slikt dialogmøte.

1.3. Kompetansearbeid

Ett SEND-seminar ble gjennomført på Island i mai 2024, med bred deltagelse av dommere fra alle de nordiske land. Tema var «Aktiv saksstyring i sivile saker». Det blir også gjennomført et SEND-seminar i oktober 2024 i Helsinki hvor tema er «Domskriving, hva, hvordan og for hvem?» I begge seminarene bidro norske dommere i forberedelsene og med innlegg. Norske medlemmer av SEND-styret er leder av Kompetansekomiteen for dømmende funksjoner og avdelingsdirektør i avdeling for HR og kommunikasjon i DA. DA har observatørstatus i European Judicial Training Network (EJTN). Deltakelse på EJTNs digitale kompetansetiltak har vært promotert av DA på domstolenes intranett, og DA samarbeider med Pluricourt, senter for fremragende forskning ved Universitetet i Oslo. De bidrar bl.a. med forberedelsene til studietur for norske dommere.

DA støttet Hålogaland lagmannsrett sin studietur til Nord-Sverige hvor tema bl.a. var samiske rettigheter og kulturforståelse, og DA er også i år involvert i det årlige Ryssdalseminaret, hvor tema i 2024 er «Norske domstolars bruk av internasjonal rett».

Det ble også gjennomført studietur til Strasbourg høsten 2024, hvor team av ulike dommerne lærer mer om lovverk, traktater og menneskerettsorganer nasjonalt og internasjonalt. De fikk også kunnskap om EMK og arbeidet i EMD og domstolens utvikling. De får lære mer om arbeidet ved EFTA-domstolen og får en introduksjon til arbeidet i EU-domstolen

Studiepermisjonsordningen innebærer at dommere bl.a. kan søke seg til utenlandske domstoler og domstolmiljøer. DA kan bistå under forberedelsen av disse studiepermisjonene gjennom sitt kontaktnett. Det har vært liten eller ingen hospitering av dommere mellom de nordiske land i 2023/2024.

Leder av Kompetansekomiteen for dømmende funksjoner representerer DA i Europarådets HELP program. Dette programmet fokuserer på EMK-opplæring i Europarådets medlemsland.

Det tilbys et kompetanseprogram for EU/EØS-rett, som gjennomføres digitalt i samarbeid med JUS og hvor dommerne finner oppdatert kurskatalog og påmeldingsinformasjon på domstolenes intranett.

1.4. CEPEJ

CEPEJ er et Europarådsorgan for effektivitet og rettssikkerhet. De publiserte i oktober 2024 den siste evalueringsrapporten, basert på 2022-tall og informasjon fra justissektoren i fra 46 medlemsland i Europarådet. Rapporten fra CEPEJ er basert på et omfattende spørreskjema som landene besvarer, og som dekker hele justissektoren. Neste rapportering, på 2024-tall, vil bli gjennomført i 2025.

DA representerer Norge som medlem i CEPEJ, mens Sivilavdelingen i Justisdepartementet er nasjonal korrespondent. Agder tingrett og Frostating lagmannsrett er «pilotdomstoler» i CEPEJ, hvilket innebærer at det er etablert kontaktpersoner som kan gi innspill på metoder og god praksis.

CEPEJ har også blant annet arbeidsgrupper for «Time management», Quality of justice» og Cyberjust».

1.5. IACA

International Association For Court Administration (IACA) er en internasjonal organisasjon for administrativt personell innenfor domstolsektoren. IACA planlegger og gjennomfører internasjonale konferanser. Konferansen i 2023 ble holdt utenfor Norden og Europa – det samme for konferansen i 2024. Deltakelse på konferansen i Argentina i oktober 2023 og Singapore i november 2024 prioriteres ikke. Kersti Fjørstad er kontaktperson i DA.

1.6. Bilateralt samarbeid

DA har et pågående samarbeid med Raad vor der Rechtspraak (Rvdr) i Nederland. Det handler om generell erfaringsutveksling på sentrale områder. I juni 2024 møtte DA (styreleder og administrativ ledelse) hele ledelsen for Rvdr til et todagers møte i Haag. Tema var strategisk planlegging, internrevisjon, integritet, grunnlovsendringer, «Zeitgeist», AI-strategier, internasjonalt samarbeid og oppdatering på utviklingen i domstolene.

1.7. Kommunikasjon

For å bidra til kunnskapsdeling og for å gjøre DAs internasjonale arbeid kjent gir DA ut et nyhetsbrev for å presentere aktuelt stoff fra aktiviteter knyttet til norske domstolers internasjonale arbeid samt for å bidra til innsikt om internasjonale standarder, god praksis og rettsutvikling. Nyhetsbrevet gis ut 4 ganger per år – på norsk og engelsk- og publiseres på intranett, domstol.no. Det sendes også ut til mottakere i og utenfor domstolene som har meldt at de ønsker å få det tilsendt. Det er internt utarbeidet en plan for kommunikasjon i forbindelse med DAs EØS-arbeid. I tillegg publiseres det jevnlig oppdateringer på domstol.no, intranett og på sosiale medier ifm. domstolers internasjonale virksomhet og resultater oppnådd gjennom samarbeidet i EØS- program/prosjekt hvor DA er partner.

1.8 Samarbeid med akademia

Gjennom det internasjonale arbeidet har DA fortløpende og utstrakt kontakt med akademisk. I Norge er det fremst, men ikke bare, med de juridiske fakultetene i Bergen og Oslo.

Internasjonalt er det mer med enkeltpersoner. Det siste året har det innefattet bidrag ifra for eksempel:

- Faculty of Law, University of Zagreb, Kroatia
- University of Bielefeld, Tyskland

1.9. Møte med Utenriksdepartementet

6. juni 2024 hadde DA møte med Utenriksdepartementets politiske ledelse ved statssekretær Maria Vartressian. DA hadde tatt initiativ til dette for å ha dialog om hvordan Norges Domstoler kan bidra til rettsstatsbygging i Europa. Fra DA deltok Cecilie Østensen Berglund, Sven Marius Urke og Ivar Arnstad. Blant de tema som ble diskutert var EØS, Vest-Balkan og Nansen-programmet for Ukraina m.fl.

1.10. Besøk fra Latvia

7.-8. November 2024 var Domstoladministrasjonen i Latvia på besøk hos DA. De ønsket å få innblikk i innovative IT-løsninger og hvordan DA arbeider med utfordringer knyttet til HR, kompetanse og ledelse. Avdelingsdirektørene Siri Forren og Ingrid Olsen deltok i tillegg til Internasjonalt sekretariat.

Rettsoppbyggende arbeid

Et av hovedmålene i DAs mål- og handlingsplan for internasjonalt arbeid er: «DA skal ved ekstern finansiering bidra til rettsoppbyggende arbeid i andre land som en del av norsk utenrikspolitikk. Arbeidet skal bidra til velfungerende, uavhengige domstoler og rettssikkerhet for innbyggerne i de land vi samarbeider med.»

2.1.1 Programarbeid EØS

Gjennom EØS-midlene bidrar Norge til sosial og økonomisk utjevning i Europa. Støtten styrker også samarbeidet mellom Norge og mottakerlandene. Et av formålene med EØS-midlene er å bygge bilaterale relasjoner mellom Norge og landene som mottar EØS-støtte, innenfor områder av felles interesse. Dette innebærer blant annet at eksperter fra forskjellige land får lære om hverandres praksis, gjennom aktiviteter som arbeidsgrupper, seminarer, studieturer, utvekslinger mm. hvilket betyr at DA og representanter fra domstolene blir brukt som ekspertise.

På oppdrag fra Utenriksdepartementet har DA bidratt til å utforme justisprogrammene i samarbeid med mottakerlandene (hhv. Kroatia, Romania, Bulgaria og Litauen). Programmene handler om å styrke rettsstatsutvikling, og DAs oppgave er å jobbe for å bidra til å realisere dette. I tillegg til å være programpartner, har DA også vært prosjektpartner i prosjektene som rettet seg mot domstolene. Prosjektene ble i tråd med planen avsluttet april 2024. Programarbeidet løper ut april 2025.

Ny programperiode

Norge, Island og Liechtenstein har inngått en ny avtale med EU som regulerer markedsadgang og et bidrag på 3 269 millioner euro til de 15 minst velstående medlemslandene i EU - over en syvårsperiode.

Det er ennå ikke bestemt når en ny EØS programperiode skal starte, hvilke etater fra Norge skal delta eller hvilke land for eksempel DA skal samarbeide med. Demokrati og rettsstat er ett av tre prioriterte områder. DA har dialog med UD, JD og Financial Mechanism Office, og har gitt konkret innspill til satsingsområder innen domstolsområdet i neste program periode. Videre, har vi lagt vekt på fagfelt hvor Norge kan vise til lang erfaring, og kan fremheve god praksis.

I utkast til programinnhold er forslaget til overordnede målområder:

Uavhengige og ansvarlige domstoler.

Kvalitet og effektivitet i domstolene, inkludert dommerhåndverk og ledelse.

Likeverdig adgang til rettsvesenet, inkludert barne-vennlig og kjønnsbevisste domstoler.

2.1.2 Gjennomførte prosjekter

Land	Prosjektets navn og mål	Prosjektpromotør	Totalt budsjett	DAs budsjett
Kroatia Pdp 1	Renovering av tinghus i Split og e-services	MoJ Kroatia	9,9 mill Euro	60 000 Euro
Kroatia Pdp 3	Ny metodologi for evaluering av dommere	MoJ Kroatia	0,4 mill Euro	125 222 Euro
Kroatia Pdp 4	Mer megling i domstolene	MoJ Kroatia	1,5 mill Euro	126 416 Euro
Litauen Pdp 1	Økt kvalitet og effektivitet og bedre infrastruktur i domstolene	DA og Riksadvokaten i Litauen	6,7 mill Euro	180 000 Euro
Romania Pdp1	Kompetanseutvikling for dommere og påtale, innkjøp av IKT-utstyr	Domstolrådet (SCM)	4,1 mill Euro	230 000 Euro
Bulgaria Pdp 9	Bedre rettstilgang til sårbare grupper	National Legal Aid Bureau	0,75 mill Euro	38 000 Euro
Pdp 6	Moderne læringsmiljø for dommere og påtale	National Institute for Justice	1,45 mill Euro	90 000 Euro
Bulgaria Pdp 8	Økt kapasitet i domstolene (evaluering av dommere, EMK-tilpasning, restorative justice)	Domstolrådet (SCM)	1,325 mill Euro	150 000 Euro

DA rekrutterer faglige eksperter (dommere, påtalemyndighet, ansatte i DA, advokater, academia) til rettsoppbyggende arbeid innenfor EØS- samarbeidet. Utlysninger med informasjon om EØS-midlene har blitt publisert (i flere omganger) på intranett, og i utlysningen har interesserte søkere blitt bedt om å fylle ut skjema hvor de kan lese mer om de aktuelle fagområdene/tema oppdragene dreier seg om, og søke. Deretter har DA mottatt CV, og ut ifra kriterier og tid, kontaktet egnede kandidater. DA har også brukt kandidater fra tidligere oppdrag, som innehar spisskompetanse som etterspørres. Domstolleder skal kontaktes før en dommer spørres om et konkret oppdrag. Når de nye programmene er utviklet vil en ny utlysning bli gjennomført.

2.1.3. Eksempler på gjennomførte bilaterale EØS-aktiviteter 2023-2024

Internasjonal konferanse "Judges under stress"

I mange land er dommernes uavhengighet under press fra andre statsmakter, men også private parter og media. EØS-midlene skal bidra til rettsikkerhet og dommernes uavhengighet. Derfor gjennomførte DA en internasjonal konferanse i Vilnius den 18- 19. april, 2024. Formålet med konferansen var å vise og diskutere forskjellige typer press som dommere er utsatt for, men også hvilke strategier og verktøy finnes for at dommere for å motstå dette. Det var over hundre deltakere inkludert mange dommere ifra Norge. Professor Hans Petter Graver og Ph.d. Lukasz Bojarski var sammen med Internasjonalt sekretariat faglige ansvarlig for konferansen. Dette ble en svært vellykket konferanse. Program og filmer fra konferansen er tilgjengelige på [Judges under stress | Norges domstoler](#). Det utvikles nå en rapport for hvordan det kan arbeides videre med å styrke enkeltdommernes uavhengighet.

Crosscountry Workshop

DA arrangerte september 2024 en multilateral workshop i Bergen med programoperatører og prosjektkoordinatorer i Bulgaria, Kroatia, Litauen, Romania. I tillegg deltok representanter Europarådet, FMO og fra programoperatør i Polen. Workshopen ble finansiert av midler fra det bilaterale fondet, etter prosjektsøknad fra DA og samtlige land.

Formålet med seminaret var å dele erfaringer, beste praksis og kriterier for god prosjekt/program implementering, samt lessons learnt fra samarbeidet i den inneværende programperioden. I tillegg til å drøfte resultater og utfordringer (også gjennom aktivt gruppearbeid på tvers av land), var tema hvordan erfaringer så langt kan bidra inn i planlegging og gjennomføring av neste syvårige programperiode, som er planlagt å starte neste år.

Deltakerne fikk presentasjoner av det norske domstolsystemet og en omvisning i Gulating lagmannsrett. Det ble også diskutert hvordan EØS-regelverket kan forenkles. Ca. 35 deltakere fikk verdifulle diskusjoner og utveksle erfaringer på tvers av landegrensene. For DA var seminaret en viktig mulighet til å videreutvikle vårt bilaterale samarbeid med mottagerlandene, og for kunnskapsutveksling mellom ulike land. Jfr. evalueringsskjema til deltakerne, ble seminaret svært vellykket, og DA ønsker derfor å gjennomføre lignende samlinger også i fremtiden.

Bulgaria

Studiebesøk om barnets rettigheter i foreldretvister

DA var i september 2024 vertskap for en bulgarsk delegasjon på bilateralt studiebesøk til Kristiansand. Den bulgarske gruppen bestående av dommere og representanter fra det Bulgarske domstolsrådet (Bulgarian Supreme Judicial Council) ønsket å lære om hvordan Norge ivaretar barnets rettigheter i skilsmisssaker.

Tingretten i Agder tok imot gruppen, og ga en innføring i rettsprosessen i foreldretvister, og hvordan norske domstoler jobber med slike saker. Det var også presentasjoner fra Familievernkontoret og en sakkyndig psykolog. I tillegg fikk gruppen observere et rettsmøte, en foreldretvist.

En norsk dommer, samt leder i Familievernkontoret er norske eksperter i prosjektet, og deltar i en arbeidsgruppe som skal utvikle en behovsanalyse for fremtidig arbeid med dette temaet i Bulgaria.

Digitale læringsressurser for dommere

Ved slutten av 2024-begynnelsen av 2025 vil DA utføre aktivitet sammen med en av våre bulgarske prosjektpartnere, National Institute of Justice (dommerskolen), for å utvikle

retningslinjer for digital publisering av læringsressurser for dommere i Bulgaria.

Målet med denne aktiviteten er å hjelpe våre bulgarske kolleger til å fokusere på oppdaterte, digitale versjoner som er lett tilgjengelige og søkbare guider som vil bli publisert på deres e-læringsportaler. En norsk dommer fra Arbeidsgruppen som reviderte våre retningslinjer for digital publisering sist vil dele sin erfaring på feltet.

Kompetansebygning for domstolledere

I samme tidsrom ønsker National Institute of Justice å se hvordan vi bygger kompetanse for domstolledere i Norge, men også i Europa.

Den norske eksperten vil være en sorenskriver som vil lage et kort notat om hva slags kompetansebygging for domstolledere som finnes i Norge fra en domstolleders perspektiv, og delta i en round table diskusjon i Bulgaria for å snakke om dette.

Kroatia

DA har sammen med sin samarbeidspartner i Justisdepartementet i Kroatia gjennomført et bilateralt prosjekt for å styrke kunnskap om «access to justice» og mekling, og hvordan man kan promotere bruk av megling gjennom rettshjelp. I et større perspektiv, handler det om å sikre rettssikkerhet til de mest sårbare i samfunnet.

Som del av prosjektet ble det gjennomført en studietur til Danmark i september 2024 for å lære om den danske meklings- og rettshjelpsmodellen. Dette etterfulgt av en større konferanse om rettshjelp og rettsmekling «Mediation and Legal aid: benefits of synergy». Konferansen ble holdt i Crikvenica, Kroatia, og tiltrakk seg over 80 deltakere fra akademia, domstoler og justisdepartementet i Kroatia. I tillegg var internasjonalt sekretariat i DA til stede, sammen med vår ekspert i prosjektet, Cathrine Moksness fra Rettssenteret i Oslo. Også internasjonale eksperter fra Europarådet deltok.

For den norske deltakelsen var kombinasjonen av relasjonsbygging, påfyll av fag og refleksjoner rundt hvordan vi kan finne felles løsninger på liknende utfordringer på tvers av landegrenser svært givende. Det er også nyttig for Norge å lære om situasjonen i andre land. Det ble også avholdt en «Open door week» for å synliggjøre mekling og rettshjelp blant innbyggere i ulike byer i Kroatia, i oktober 2024.

Litauen

Studiebesøk om megling i straffesaker

I november 2024 besøker en litauisk delegasjon, bestående av blant andre to høyesterettsdommere, flere påtale og dommere, og visedirektøren i den litauiske DA, Oslo for en studietur om mekling i straffesaker.

På programmet står blant annet presentasjoner av Konfliktrådet og en professor og stipendiat fra Institutt for kriminologi og rettsosiologi på UiO. I tillegg har vi invitert to eksperter fra Nederland som skal presentere sin modell for mekling i straffesaker, som de allerede har en del erfaring med.

Webinar om håndtering av store straffesaker

I januar 2025 vil vi i samarbeid med våre litauiske partnere arrangere et webinar om temaet håndtering av store straffesaker. Hovedfokus vil være på hvordan vi planlegger disse store straffesakene innenfor en viss varighet i Norge. Punkter av interesse er hvordan vi klarer å holde oss stort sett til en hovedforhandling i disse sakene og hvilke mekanismer vi har på plass for å sikre at alle parter møtes opp. Disse vil bli presentert av en statsadvokat og en dommer.

I tillegg har vi invitert våre kolleger fra Nederland til å presentere deres Traffic Tower-modell for planlegging av store saker, som litauerne også er spesielt interessert i.

Konferanse om kommunikasjon og mediadommere

Det er planlagt en konferanse i januar-februar 2025 for å bedre kommunikasjonen med media og samfunnet ellers. En norsk mediedommer vil delta.

Polen

Etter en rekke reformer som svekket domstolenes uavhengighet i Polen sa DA 2020 nei til videre deltakelse i programmet. Etter valget 2023 har Polen ønsket å styrke domstolenes uavhengighet og ansvarlighet, og de har ønsket samarbeid med Norge og DA om dette. Våren 2024 ble det opprettet tre felles arbeidsgrupper med dommere og academia som skal gi råd til den polske justisministeren og legge faglig grunnlag for et fornyet samarbeid i en ny programperiode. Arbeidsgruppene omhandler sakkyndige i retten, mekling, og digitalisering – og møter med arbeidsgruppene har blitt gjennomført både i Norge og Polen, i tillegg til digitale møter. Arbeidet skal munne ut i rapporter med anbefalinger. DA har også hatt flere møter og besøk av visejustisminister Zuzanna Rudzinska Bluszcz.

2.1.4. Eksempler på aktiviteter innenfor predefinerte prosjekter november 2023 til april 2024

Studiebesøk Litauen og Norge til Nederland

I oktober 2023 har en felles delegasjon fra Norge og Litauen vært på arbeidsbesøk til rettsvesenet i Nederland. Raad vor der Rechtspraak, Høyesterett, Amsterdam tingrett og Raad van State besøktes. Tema var finansiering av domstolene, utnevningssprosess, domstolledelse, streaming av rettsmøter, mediedommere og regelverksutvikling var tema.

Roma kvinner og rettshjelp

DA har vært partner for et prosjekt i Bulgaria som skal gi rettshjelp til Roma-befolkningen og spesielt de som er utsatt for vold i nære relasjoner. Prosjektet har blitt utpekt som et suksessprosjekt. Rundt 8 000 konsultasjoner er gjennomført av team med advokater og rådgivere for romere. Det ert utarbeidet en studie, og rapport skrevet av Professor Jon T. Johnsen et al. Rapporten ble publisert i mars 2024 og har behov for, og bruk av rettshjelp av bulgarske romkvinner som hovedtema. Det er en analyse av de bulgarske rettshjelpsordningene som omfatter romkvinner, og rapporten kartlegger styrker og svakheter med ordningene, med forslag til forbedringer. Analysen omfatter både generelle rettshjelpsordninger og spesielle ordninger som pilotordninger i rombosettinger, så lenge de kan være nyttige for romkvinner. Også Rettsenteret i Oslo har bidratt inn i prosjektet.

Evalueringsprosjekt i Kroatia

Den 14. november 2023 deltok lagdommer Nils Asbjørn Engstad fra Hålogaland lagmannsrett sammen med internasjonalt sekretariat i Rovinj i Kroatia på avslutningskonferansen til Norway Grants-prosjektet «Revising the methodology of the evaluation of the judges' performance». DA er prosjektpartner i dette prosjektet, sammen med det kroatisk justisdepartementet.

Bakgrunnen for dette prosjektet er at evalueringen av dommere i Kroatia for det meste er basert på de kvantitative kriteriene, mens kvalitative kriterier kunne utdypes ytterligere, spesielt for de høyere instansene. Også andre aktiviteter til en dommer, spesielt fra et kvalitetssynspunkt, kunne være representert i større grad når dommerens arbeid evalueres. Mer enn 100 kroatisk domstolledere deltok på konferansen.

Etter konferansen ble alle forslag til endringer gjort av arbeidsgruppen godkjent av The State Judicial Council, som betyr at metoden som skal brukes vil bli offisielt tilpasset.

Resultater av meglings-prosjektet i Kroatia

I mars 2024 deltok DA på avslutningskonferansen for EØS-prosjektet «Reinforcing the system of court-annexed mediation», i Zagreb. Som del av EØS-samarbeidet med DA, har kroatene jobbet for å øke bruken av rettsmekling, for slik å bedre effektiviteten i sitt rettssystem. Prosjektet har gitt støtte til opplæringsmoduler/trainings på rettsmekling i Kroatia, og studieturer til flere land, blant annet to ganger til Norge for å lære om den norske meklings modellen. Til sammen har over 500 deltakere gjennomgått opplæring innen mekling i Kroatia. Det har også blitt gjennomført flere studier, og en praktisk manual for kroatisk dommere om rettsmekling er utviklet. I tillegg har det blitt gjennomført en stor PR kampanje som inneholdt blant annet TV-reklamer og en tegneserie om mekling for å lære barn om mekling som spesielt ble utviklet for bruk på skolene

Sluttkonferanser

På 25. Mars 2024 ble det gjennomført sluttkonferanse for prosjektet “Judicial Training and Capacity Building” i Bukarest. Det er gjennomført en serie av opplæringer i barneavhør og straffegjennomføring i tråd med EMK. Flere norske dommere og andre eksperter har vært forelesere. Dessuten er 25 rom tilpasset barneavhør nå på plass i domstoler i Romania. 107 domstoler og institusjoner har også fått oppgradert IT-utstyr. I tillegg til avslutningskonferansen som er nevnt her, deltok DA på flere avslutningskonferanser til de andre EØS-prosjektene i Bulgaria og Litauen.

2.2. Vest-Balkan

Norge har i mer enn 20 år på ulike måter bidratt til domstolutvikling på Vest-Balkan. Etter flere avtaler med UD om slik støtte til «Judicial reforms in Western Balkans», inngikk DA 31. mai 2022 en større femårig avtale med UD. Dette ble gjort med forankring i Mål- og handlingsplan for DAs internasjonale arbeid.

Vest-Balkan-regionen består av Albania, Bosnia og Herzegovina, Kosovo, Montenegro, Nord-Makedonia og Serbia. I tillegg inngår Kroatia i det regionale prosjektet under avtalen, se nedenfor.

Etter avtalen skal DA bidra til å bedre rettssikkerheten gjennom effektivitet, høyere kvalitet, mer uavhengighet og ansvarlighet i domstolene i Vest-Balkan. Dette skal bidra til økt tillit til domstolene. Målgruppen er domstolsrådene i regionen, og andre myndigheter og institusjoner som er involvert i rettsutøvelsen.

Avtalen inneholdt opprinnelig tre forhåndsdefinerte bilaterale prosjekter og et regionalt prosjekt.

For Nord-Makedonia var det satt av 50 millioner kroner til utvikling av nytt saksbehandlingssystem for domstolene. På grunn av interne utfordringer hos myndighetene i Nord-Makedonia, oppstod det betydelige forsinkelser med oppstarten. DA holdt UD kontinuerlig oppdatert på utviklingen. Som følge av endrede prioriteringer i UD i kjølvannet av hendelsene i Ukraina og Gaza, besluttet UD i november 2023 å trekke midlene til Nord-Makedonia tilbake.

Etter dette består avtalen med UD av to bilaterale og ett regionalt prosjekt:

Land	Innhold	Prosjektpartner	Budsjett	Tidsramme
------	---------	-----------------	----------	-----------

Kosovo	Saksbehandlingssystemet CMIS for domstolene og påtalemyndigheten er bygd opp på norske midler. CMIS skal sluttføres slik at det fullt ut brukes av alle domstoler og påtale i Kosovo. Herunder skal det bygges opp et brukersenter, og gjennomføres opplæringer. I tillegg skal prosjektet bidra til at ledelse på alle nivå skal kunne bruke statistikk for analyse og budsjettering. Det skal også gjennomføres en analyse av funksjonaliteten til CMIS.	Kosovo Judicial Council (KJC) og Kosovo Prosecutorial Council (KPC)	10,1 million NOK	Juni 2022 til juni 2025
Bosnia og Herzegovina	Prosjektet skal styrke HJPCs rolle i bygging av uavhengige og ansvarlige domstoler gjennom implementering av internasjonale standarder særlig fra ENCJ. Dette inkluderer blant annet «external review» av funksjonaliteten til HJPC og systemet for dommerutnevninger, hvor norske eksperter deltar sammen med andre internasjonale eksperter. Videre skal prosjektet forbedre gjennomføringen av straffesaker. Flere norske dommere deltar i arbeidet.	High Judicial and Prosecutorial Council of Bosnia and Herzegovina (HJPC)	14,91 mill NOK	Juni 2022 til juni 2025
Regionalt prosjekt	All implementering av avtalen med UD skjer under det regionale prosjektet, herunder oppfølging av de bilaterale prosjektene. I tillegg skal prosjektet dekke regionale aktiviteter. Dette omfatter årlige regionale konferanser og studiebesøk for ledelsen i domstolsrådene, og	Alle domstolsrådene/ justisdepartement i regionen, i tillegg til Kroatia	22,9 mill NOK	2022-2027

	aktivitetene i Working Group on Judicial Management (WGJM), som DA har etablert. Gruppen består av dommere fra alle landene i regionen. Arbeidsgruppen skal gjennomføre analyse av regionale årsaker til brudd på artikkel 6 i EMK, foreslå og pilotere endringer.			
--	--	--	--	--

Nærmere om implementeringen i 2023/2024:

2.2.1 Kosovo

Prosjektet er i all hovedsak i rute. DA har i 2023 og 2024 jobbet med KJC/KPC for å etablere metoder for rapportering.

Arbeidet med å analysere funksjonaliteten til CMIS startet i oktober 2023. Prosjektet engasjerte opprinnelig to eksperter fra DA til å gjennomføre analysen, men på grunn av andre presserende arbeidsoppgaver måtte de trekke seg fra oppdraget. I september 2024 engasjerte prosjektet derfor tre eksterne eksperter til å gjennomføre analysen, med frist for levering 31. desember 2024. Ekspertgruppen og DA besøkte Pristina i månedsskiftet september/oktober 2024 som ledd i analysen.

DA mottok toppledelsen fra domstolsrådet i Kosovo 4 – 5 april 2024 i Oslo, sammen med presidenten i Høyesterett. Formålet med besøket var å diskutere innhold i mulig nytt prosjekt i Kosovo etter utløpet av det eksisterende prosjektet.

2.2.2 Bosnia og Hercegovina

Prosjektet er i all hovedsak i rute. DA har i 2023 og 2024 jobbet med prosjektteamet i HJPC for å etablere metoder for rapportering.

Høsten 2023 og 2024 har vært preget av lovforarbeidet til ny lov for HJPC. Både lovgivningsprosessen og utkastet til lov har vært problematiske for domstolenes uavhengighet. DA, særlig ved direktøren, har sammen med det nederlandske domstolsrådet gitt betydelig støtte til HJPC i denne prosessen, senest ved å innhente en evaluering av lovutkastet fra professor Hans Petter Graver fra juridisk fakultet, UiO, og to andre internasjonale eksperter. Evalueringen har sammen med den andre støtten bidratt til å forbedre lovutkastet. Utkastet til lov skal behandles av Venezia-kommisjonen (Europarådet) i oktober 2024, før utkastet deretter oversendes parlamentet i Bosnia og Hercegovina for vedtakelse.

Parallelt med dette arbeidet har HJPC arbeidet med oppfølgingen av anbefalingene fra “external review” rapportene som ble avgitt i 2023 som en del av prosjektgjennomføringen.

Norske eksperter har for øvrig deltatt i flere prosjektaktiviteter: en mer effektiv straffesaksavvikling (sorenskriver Gro Aanensen Kleven, lagdommer Kristine Schilling, lagdommer Wiggo Storhaug Larssen), kommunikasjonsarbeid (seksjonssjef Yngve Brox), dommerutnevnelser (seniorrådgiver Karianne Pedersen).

Styret i DA besøkte HJPC i september 2024.

2.2.3 Regionalt prosjekt

DA har rekruttert to seniorrådgivere til å arbeide med programmet, hvorav den ene har arbeidssted i regionen. DA har lagt ned betydelige ressurser i oppfølging av de bilaterale

prosjektene og det regionale prosjektet, herunder å etablere en omforent metode for rapportering fra de bilaterale prosjektene og til DA, og videre fra DA til UD.

Som følge av at midler til prosjektet i Nord-Makedonia ble trukket tilbake av UD, utarbeidet DA et nytt resultatrammeverk og nytt budsjett for avtalen med UD.

Kartleggingen av regionale prosessuelle hindre for effektiv rettergang som arbeidsgruppen av dommere (WGJM) utfører sammen med DA, fortsatte for fullt høsten 2023 og i 2024.

WGJM gjennomførte et studiebesøk til Portugal i november 2023 for å studere de internasjonalt anerkjente grepene som domstolene i Portugal har tatt for å effektivisere saksavviklingen, blant annet i domstolen i Sintra. Videre hadde WGJM to arbeidsmøter våren 2024.

På initiativ fra DA besluttet WGJM i 2024 å gjennomføre en betydelig datainnsamling fra sivile saker i hvert enkelt land i regionen. Datainnsamlingen, som er gjort i samarbeid med domstolsrådene, omfatter både aggregerte data på nasjonalt nivå, og detaljerte data fra et utvalg sivile saker i første instans behandlet i 2023.

Rapporten fra WGJM vil foreligge i desember 2024, og anbefalinger og retningslinjer vil bli testet ut blant annet i den sivile førstinstans domstolen i Podgorica, Montenegro. DA besøkte denne domstolen i september 2024, og hadde i tillegg møter med domstolsrådet og Justisdepartementet.

Direktøren i DA mottok i mai 2024 brev fra flere av domstolsrådene i regionen hvor de takket for det pågående arbeidet i det regionale prosjektet.

Administrativt ble forvaltningen av avtalen mellom UD og DA overført til NORAD med virkning fra 19. august 2024.

2.3. Bruken av eksperter ifra domstolene

I flere av rettsstatsbyggende program og prosjekt brukes dommere, saksbehandlere, academia og andre med relevant kompetanse. Dommere har, etter utlysning på intranett, kunnet melde sin interesse for å delta som eksperter i slikt arbeid. I utlysningen understreker vi at den enkelte medarbeideren som ønsker å melde interesse, må avklare dette med domstolleder. Informasjonen blir sammen med CV lagt inn i en enkel ekspertdatabase. Når en konkret rolle skal tildeles vil DA, etter å ha matchet oppdrag med CV og interesseområder hos dommeren, kontakte domstolleder om det er greit å spørre den aktuelle dommeren.

Domstolen får da kompensert arbeidstiden med lønn ifra programmene – hvis ikke annet er avtalt med domstolleder.

Internasjonale perspektiv på domstolene

3.0. Innledning

Direktøren ønsker å fremheve noen viktige evalueringer: EUs evaluering av status for rettsstaten i medlemslandene, Europarådets (CEPEJ) nylig publiserte evaluering av medlemslandene, Rule of Law Index fra World Justice Project.

3.1. EUs Rule of Law report

Europakommisjonen peker i [rapporten](#) på noen hovedfunn for utviklinger av rettssystemene i medlemslandene: Rettsstatsreformer har stått høyt på den politiske agendaen det siste året, med mange medlemsstater som følger opp anbefalingene fra 2023 og iverksetter reformer avtalt i sammenheng med Recovery and Resilience Facility (RRF).

(RRF er kjernen i EUs plan for å komme sterkere og mer motstandsdyktig ut. Planen brukes til å låne opp midler på kapitalmarkedet for reformer og investeringer blant medlemsland.

Den illustrerer hvor viktig EU mener velfungerende rettsstater er for økonomisk konkurransekraft).

Flere medlemsstater har igangsatt eller videreført viktige reformer for å styrke domstolenes uavhengighet. De har gjennomført lovgivende tiltak for å styrke uavhengigheten og effektiviteten til domstolsrådene, forbedre utnevnesprosedyrene for dommere, inkludert for deres høyeste domstoler, eller for å styrke påtalemyndighetens autonomi. EU-kommisjonen skriver at samtidig vedvarer noen systemiske bekymringer angående domstolenes uavhengighet, og at noen steder er det blitt verre.

Medlemsstatene har også innført tiltak for å forbedre effektiviteten og kvaliteten på rettsferdigheten, samt for å lette tilgangen til rettsferdighet (Access to Justice). EU-kommisjonen peker på at lønnsnivået for dommere og påtalejurister er en bekymring i flere medlemsstater, noe som har ført til utfordringer med å rekruttere kvalifisert rettspersonell. I flere land som Kroatia og Slovenia har det vært streiker og protester mot lønnsnivået. I Kroatia er lønnsnivået i intervallet 27 700-57 500 euro (tall fra 2022), i Slovenia 34 000-66 500. Bulgaria, Latvia og Litauen har lønninger på omtrent på samme nivå.

EU-kommisjonen skriver også at i landene som er tatt opp som kandidater (for eksempel Bosnia-Hercegovina, Moldova, Serbia og Ukraina), har viktige reformer blitt gjennomført for å styrke domstolenes uavhengighet og kvaliteten på rettssystemene. Imidlertid gjenstår det fortsatt arbeid, spesielt innen områder knyttet til funksjonen til de selvstyrende organene i rettsvesenet og dommerutnevnelser. Noen kandidatland som Albania, Montenegro, Nord-Makedonia og Serbia deltar allerede i rettsstatsrapporten og EUs nettverk av rettsstatskontaktpunkter. EU-kommisjonen sier at det enten gjenspeiler fremgangen i deres respektive tiltredelsesprosesser eller fremskritt med hensyn til deres nivå av forberedelse på rettsstaten.

Motstandskraft (resilience) er det ord som brukes mye i EU, også i denne rapporten. Flere medlemsstater har egne planer for å styrke motstandskraften som også kan inkludere spesifikke rettsstatsreformer. Det kan gjelde tiltak mot korrupsjon, økt åpenhet og inkludering i lovgivningsprosessen. Spesielt har medlemsstatene gjort vedtak som skal styrke domstolenes uavhengighet, reformere disiplinærregimet for dommere, og forbedre effektiviteten til rettssystemene, for eksempel gjennom å reformere domstolstrukturen. I tråd med forpliktelsene i sine planer har noen medlemsstater også intensivert kampen mot korrupsjon.

Medlemsstatene har også iverksatt tiltak for å forbedre kvaliteten på lovgivningsprosessen, for eksempel ved å innføre obligatorisk bruk av offentlige høringer og konsekvensutredninger.

I Rule of Law-rapporten pekes på at oppfatningen av uavhengighet blant allmennheten og i næringslivet, sammenlignet med 2023, har forbedret seg eller forblitt stabil i de fleste medlemsstater, inkludert blant land som opplevde systemiske utfordringer. Dette ifølge Eurobarometer-undersøkelser gjennomført i 2024.

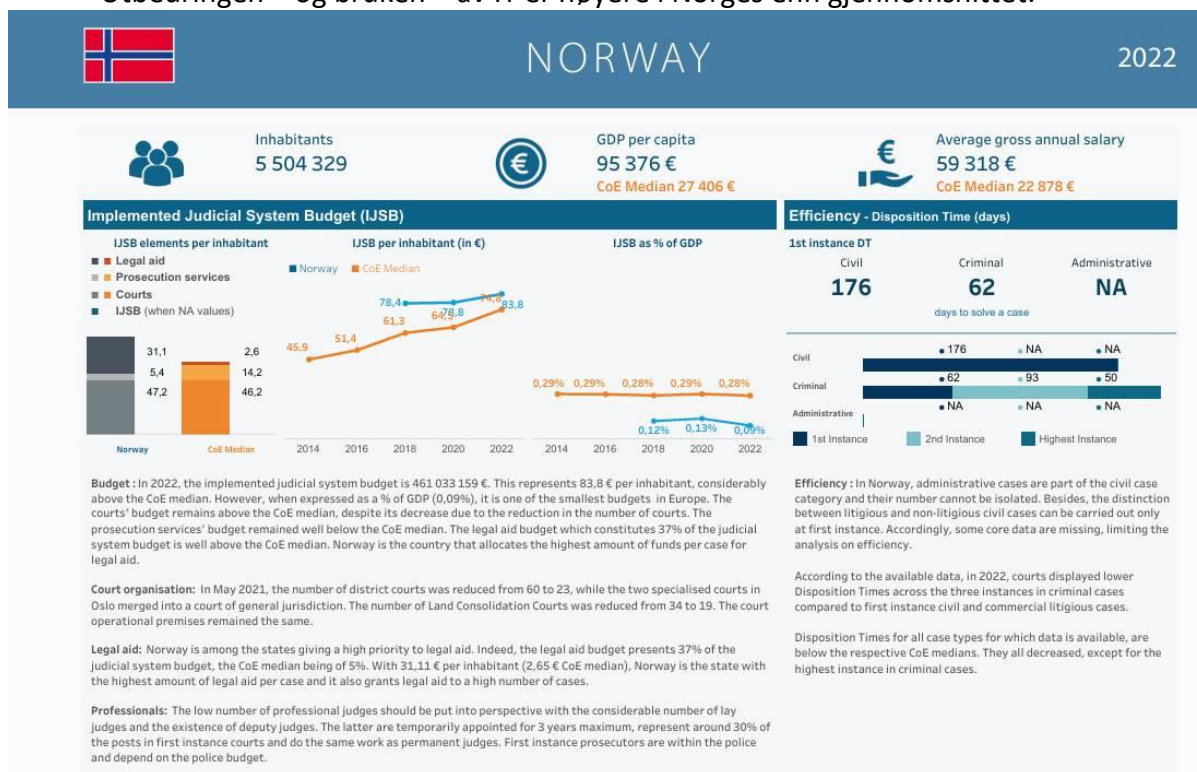
EU-kommisjonen konkluderer med at «Et effektivt rettssystem trenger tilstrekkelige ressurser, inkludert nødvendige investeringer i infrastruktur, og godt kvalifisert, opplært og tilstrekkelig betalt personale. Flere medlemsstater har anerkjent dette gjennom ytterligere ressurser for å styrke rettssystemenes motstandskraft, inkludert gjennom sine nasjonale gjenopprettings- og motstandskraftplaner.»

3.2. Europarådets (CEPEJ) evaluering av Norges domstoler

Alle medlemsland i Europarådet (CoE) inngår i CEPEJ evaluering av effektiviteten og kvaliteten i rettssystemene. Den gjennomføres annethvert år og [årets rapport](#) (publisert oktober 2024) bygger på tall ifra 2022. Blant mye annet viser rapporten at antallet domstoler i medlemslandene fortsetter å synke. Saksavviklingen i domstolene er i 2022 på vei opp igjen sammenlignet med 2020, men effektiviteten er ennå ikke tilbake til nivået før pandemien.

Direktøren viser her til hvordan Norge blir sammenlignet med Europarådets gjennomsnitt. Sammenstillingen viser blant annet at:

- Norge har raskere saksbehandlingstid enn gjennomsnittet.
- I Norge går betydelig færre saker til domstolene enn gjennomsnittet for CoE.
- Norge bruker lavere andel av BNP på domstolene, men høyere enn gjennomsnittet omregnet til euro per innbygger.
- 37 prosent av det norske justisbudsjettet går til rettshjelp. Gjennomsnittet i CoE er fem prosent. Norge gir den høyeste rettshjelpen per sak i hele CoE.
- Norge har færre dommere – og betydelig færre saksbehandlere – per capita enn gjennomsnittet av land.
- Utbedringen – og bruken – av IT er høyere i Norges enn gjennomsnittet.

NORWAY

2022

Inhabitants
5 504 329

GDP per capita
95 376 €
CoE Median 27 406 €

Average gross annual salary
59 318 €
CoE Median 22 878 €

Implemented Judicial System Budget (JSB)

Budget: In 2022, the implemented judicial system budget is 461 033 159 €. This represents 83,8 € per inhabitant, considerably above the CoE median. However, when expressed as a % of GDP (0,09%), it is one of the smallest budgets in Europe. The courts' budget remains above the CoE median, despite its decrease due to the reduction in the number of courts. The prosecution services' budget remained well below the CoE median. The legal aid budget which constitutes 37% of the judicial system budget is well above the CoE median. Norway is the country that allocates the highest amount of funds per case for legal aid.

Court organisation: In May 2021, the number of district courts was reduced from 60 to 23, while the two specialised courts in Oslo merged into a court of general jurisdiction. The number of Land Consolidation Courts was reduced from 34 to 19. The court operational premises remained the same.

Legal aid: Norway is among the states giving a high priority to legal aid. Indeed, the legal aid budget presents 37% of the judicial system budget, the CoE median being of 5%. With 31,1 € per inhabitant (2,65 € CoE median), Norway is the state with the highest amount of legal aid per case and it also grants legal aid to a high number of cases.

Professionals: The low number of professional judges should be put into perspective with the considerable number of lay judges and the existence of deputy judges. The latter are temporarily appointed for 3 years maximum, represent around 30% of the posts in first instance courts and do the same work as permanent judges. First instance prosecutors are within the police and depend on the police budget.

Efficiency - Disposition Time (days)

Efficiency: In Norway, administrative cases are part of the civil case category and their number cannot be isolated. Besides, the distinction between litigious and non-litigious civil cases can be carried out only at first instance. Accordingly, some core data are missing, limiting the analysis on efficiency.

According to the available data, in 2022, courts displayed lower Disposition Times across the three instances in criminal cases compared to first instance civil and commercial litigious cases.

Disposition Times for all case types for which data is available, are below the respective CoE medians. They all decreased, except for the highest instance in criminal cases.

NORWAY

Human Resources (per 100 000 inhabitants)

Gender Balance

Absolute gross salaries

Ratio with the average annual gross salary

Training of Justice Professionals

* This indicator is calculated as follows: the number of professionals in live trainings is divided by the number of professionals for that category. For example, if the CoE Median for judges is 3,9, this means that, each judge in Europe participated to 3,9 live trainings (as mid value). Indeed, this analysis allows to better understand quantity of training per professional if all were trained.

CEPEJ Efficiency Indicators

Clearance Rate (CR) = (Resolved cases / Incoming cases) * 100

CR > 100%, the court/judicial system is able to resolve more cases than it received => backlog is decreasing
CR < 100%, the court/judicial system is able to resolve fewer cases than it received => backlog is increasing

Disposition Time (DT) = (Pending cases / Resolved cases) * 365

The Disposition Time (DT) is the theoretical time for a pending case to be resolved, taken into consideration the current pace of work of the courts

Incoming Cases

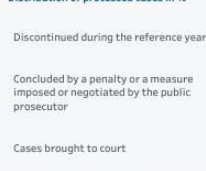

Public Prosecution Services

Total number of received cases (1st instance) per prosecutor

Distribution of processed cases in %

Distribution of discontinued cases in %

Note: There are different methodologies for calculating the number of cases in the prosecution services' statistics: by event or by perpetrator. The CEPEJ collects data per case (event), but some countries present it per perpetrator.

ICT Deployment and Usage Index
(from 0 to 10)

Total deployment rate: **5,15**

(experimental)

Total usage rate: **4,78**

(experimental)

Deployment index by matter (0 to 10)

Deployment index by category (0 to 10)

Judiciary Related Websites

Legal texts

www.lovdata.no

Case-law of the higher court/s

www.lovdata.no

Information about the judicial system

www.domstol.no

3.3. Rule of Law Index

[Rule of law Index 2024](#), utarbeidet av World Justice Project (WJP) ble publisert 23.

oktober. Der rangeres verdens land etter hvor sterk rettssikkerheten er. WJP mener at rettssikkerheten er svekket i 57 prosent av verdens land, men korrupsjonen har gått ned noe. Seks milliarder mennesker bor nå i land som har svakere rettssikkerhet enn de hadde i 2016.

WJP ser på åtte områder: Maktfordeling, fravær av korrupsjon, åpenhet i forvaltningen, fundamentale rettigheter, lov og orden, håndhevelse av regelverk og hvordan rettssystemet fungerer, konfliktløsning og tvistemål samt straffesaker.

Norge rangeres på andre plass. Men rangeres som beste land i kategorien åpenhet i forvaltningen (open government). Norge rangeres som nummer to i verden når det gjelder fravær av korrupsjon (absence of corruption), grunnleggende rettigheter (fundamental rights), og sivile rettigheter (civil justice). Svakest kommer Norge ut på orden og sikkerhet med en femteplass.

Hvert av de åtte områdene har ulike indikatorer. For sivile rettigheter kommer Norge høyest på frihet ifra korrupsjon innenfor sivile rettigheter. Svakest kommer Norge ut på om innbyggerne har adgang til rettssystemet og har råd å bruke det. (14. plass i verden). Dette til tross for at Norge hører til de land som bruker mest på rettshjelp. Innenfor strafferett (Criminal Justice) er Norge rangert på en tredje plass. Høyest score får Norge også her på fravær av korrupsjon. Lavest score på dette området får Norge om etterforskningen er effektiv, der Norge er rangert på 15. plass i verden.

Danmark er, som tidligere år, på førsteplass i rangeringen. Finland, Sverige og Tyskland kommer på plassene etter Norge.

Direktørens innstilling

Saken tas til orientering.

31.10.2024

Sven Marius Urke
direktør

Robert Envik
seksjonssjef